

NR 3 | 2020

AKTUELLT MAGASIN OM BIBLIOTEKSFRÅGOR
FRÅN VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

noll27

TEMA

Litteraturens värld

Ny västsvensk litteraturkarta
Från ljudbok till ljudupplevelse
En förbannat stolt mässansvarig

Innehåll nr 3 2020

- 4 Bilden av den läsande medborgaren**
Aktuell forskning om litteraturpolitik
- 6 Ny västsvensk litteraturkarta**
Digital sajt för alla litteraturintresserade
- 8 Förlaget och fingertoppskänslan**
Redaktörens roll och betydelse
- 10 Författarutbildning med fokus på läsande**
Universitetsutbildning i litterär gestaltning
- 12 Med blicken fäst mot sig själv**
Otto Gabrielsson om sin självutlämnande bok
- 15 AIR Litteratur i Västra Götaland**
Litterära residens på bibliotek
- 16 Fiktion och verklighet**
Helen Stommel Olsson om sina reportageböcker
- 18 Flytande gräns mellan fiktion och fakta**
Stort intresse för biografier
- 20 Från ljudbok till ljudupplevelse**
Ljudbokens utveckling på Storytel
- 22 Små skillnader att skriva för ljud**
Författaren Daniel Åberg skriver direkt för ljud
- 24 Medier för alla**
MTM om en tillgänglig mediemarknad
- 26 Hållbar poesi**
Globalt projekt för en hållbar framtid
- 28 Litterär mötesplats i förorten**
Angereds bokmessa vill visa stor bredd
- 30 En förbannat stolt mässansvarig**
Frida Edman och Bokmässan i Göteborg
- 35 Om jag hade ett bibliotek**
Jonatan Unge drömmer om ett gigantiskt bibliotek

noll27

Biblioteksmagasin noll27 ges ut av Västra Götalandsregionen och Förvaltningen för kulturutveckling. Noll27 ska främja biblioteksutveckling genom att ge kunskap, inspirera, problematisera samt skapa dialog och debatt kring bibliotek och aktuella biblioteksfrågor. Namnet noll27 har en länk till klassifikationssystemet Dewey där koden 0.27 är koden för allmänna bibliotek, arkiv och informationscentrum.

KONTAKT

Noll27

Förvaltningen för kulturutveckling
Västra Götalandsregionen

Tel växel: 031-333 51 00
redaktionen@noll27.se
noll27.se

ANSVARIG UTGIVARE

Helén Andersson

REDAKTÖRER

Helén Andersson
Anneli Abrahamsson

REDAKTIONSRÅD

Biblioteksgruppen,
Förvaltningen för kulturutveckling

ART DIRECTOR/GRAFISK FORM

Sofia Brolin

OMSLAGSFOTO

Frida Edman
Fotograf: Helén Andersson

TRYCK

Cela Grafiska
Issn-Nummer 2002-4649

PRENUMERATION

Vill du prenumerera på noll27?
Skicka ett mejl med din adress
till: prenumeration@noll27.se
Det är givetvis kostnadsfritt.

Litteraturens värld gör det omöjliga till en möjlighet

Jag tänker på ett författarbesök jag ordnade för en ganska stor grupp gymnasieelever, det var tre eller fyra klasser. Det var lite nervöst. De kom dråsande och några frågade om det skulle bli teater, andra ville inte sitta ner utan ställde sig innanför dörren liksom beredda att vända, medan ytterligare några slängde sig ner för att halvligga på golvet mot väggen. Jag tänkte att hjälp hur ska det här gå. Men så gjorde Beate Grimrud entré. Jag vet inte exakt hur det hände, men det skapades en kontakt. Vi befann oss plötsligt inte bara i samma rum, utan i samma värld, det var en helt tydlig förnimmelse.

Ibland är litteraturens värld den värld som känns mest verklig. Genom litteratur kan händelser framträda klarare, den kan skärpa blicken och göra verkligheten mer begriplig eller obegriplig på nya sätt. Litteraturen kan göra så att världen framstår som mer öppen, möjlig att omforma och dela också med de människor som inte står precis närmast. I diktboken *Det omöjliga* skrev Göran Sonnevi: "Det är omöjligt, säger du // Men jag vet / att du inte kan veta det". Ja, i litteraturens värld lockar det omöjliga som en möjlighet. Ensamheten skingras utan att det mest privata måste röjas, som när Loella i Maria Gripes Pappa Pellerins dotter råkar höra en dikt på radio och upptäcker att orden kan "bli mer än bara beståndsdelar i prat". Orden kan betyda något mer, de kan nå fram och få saker att hända.

Är det något som ofta kan bli just vackert prat utan särskilt mycket verkan så är det lovtalen till litteraturens värld. Då betyder det kanske mer hur infrastrukturen i litteraturens värld ser ut och fungerar. Det jag gör på Gö-

teborgs Litteraturhus är att arbeta just med denna litteraturens infrastruktur, som också är en organisering av mänskliga möten. Ett mer konkret sätt att tala om litteraturens värld är kanske att tala om litteraturens rum och betydelsen av dessa. Vilken roll spelar olika litterära rum, miljöer, resurser och kretslopp för hur litteraturen ser ut, låter, tar form, kan ta plats och omsättas? Var finns de rummen, hur ser premisserna för dem ut, vilka människor befolkar dem, vad är det för litteratur som förmedlas eller skapas i eller i relation till dessa rum?

Jag tänker på viljan att bli förstådd och få kontakt i relation till behovet av att hålla fast vid ett eget språk. Kanske har det med sanning att göra. Eller översättning. En erfarenhet som gestaltas, kan översättas och därmed förflyttas. Litteraturens värld är också en översättandets värld där smärta kan bli meningar som kan läsas och delas. Där det går att ställa frågor som är vidöppna. När den framgångsrika rapparen Ozzy släppte albumet *Ett öga rött* (en tydlig referens till bland annat Jonas Hassen Khemiris roman) gav han också ut lättexterna i en bok tillsammans med korta berättelser som kontextualiserar låtarna och utgör ett slags översättningar. I "Ashley Madison. Återblick" skriver han: "När min lärare i skolan presenterade mig för Charles Dickens sa han, och jag glömmer det aldrig: 'Det finns författare som beskriver

bakgården. Sen finns det författare som öppnar upp containern och beskriver lukten.' Jag bestämde mig då för att alltid skriva ärligt, vad det än gäller."

I den tunna boken *Om konsten att läsa och skriva* skrev Olof Lagercrantz: "Den som inte läser skriver inte heller och hans argument får vi därför inte höra – i vart fall inte läsa. Betänk också, ni som propagerar för läsning av god litteratur, att i samma ögonblick det blir klassat fint att läsa, som något vilket sätter läsaren i en högre klass än andra, är katastrofen nära." Jag tror inte katastrofen är närmare än vanligt, men om man tänker på litteraturens värld som en värld bestående av platser och rum som människor vill befinna sig i så behöver de rummen vara väldigt många, se ut på olika sätt, ha dörrar som går att stänga ibland – och öppna.

Sofia Gräsberg

Verksamhetsledare för Göteborgs Litteraturhus och adjunkt i litterär gestaltning vid Göteborgs universitet.

A black and white line drawing of several children of various ages and ethnicities, all holding and reading books. The children are drawn in a simple, sketchy style. The background is a light gray with a faint, repeating pattern of the same children reading books.

BILDEN AV DEN LÄSANDE MEDBORGAREN

Genom att ta ett samlat grepp om läsningens politiska historia från 1945 fram till idag, vill tre forskare vid Bibliotekshögskolan i Borås och Uppsala universitet undersöka hur och varför politiken velat styra medborgarnas läsning. Syftet med projektet är att skapa en förståelse för hur svenskers läsvanor har diskuterats som politiska problem i politik och offentlig debatt under dessa år.

TEXT OCH BILD: HELEN ANDERSSON

– Det finns idag en sådan förväntan på vad läsning kan göra i samhället och det finns ett intresse av att vilja öka läsningen för alla i samhället, säger Linnéa Lindsköld, universitetslektor vid Bibliotekshögskolan i Borås, BHS, och en av forskarna i projektet Att skapa den läsande medborgaren.

– Däremot, fortsätter hon, har intresset för läsningens betydelse genom åren varierat, och i olika perioder har det handlat om hur människor läser och hur de inte läser, vad de borde läsa och vad de inte borde läsa. Det är det vi i projektet försöker reda ut genom att titta på vilka vetenskapliga metoder som används för att motivera politiska åtgärder på läsområdet.

Ansvar

Linnéa Lindsköld menar att det idag finns ett stort fokus på att identifiera icke-läsarna, på att få de som inte läser att börja läsa, men om man tittar över en längre tidsperiod har

ansvaret för till exempel barns läsning förändrats.

– På 1970-talet var det institutionerna, skolans och bibliotekens ansvar, under 1980- och 90-talet flyttas fokus till föräldrarna och på 00- och 10-talet är det papporna som ska ta ett ökat ansvar.

Detta är i sig inget märkligt, det speglar ett samhälle som förändrats där man inte längre kan ta institutionernas ansvar för givet, ett samhälle där individens enskilda ansvar har ökat. Men, konstaterar Linnea Lindsköld, alla föräldrar har inte samma resurser och möjligheter, och kanske har skolan genom det fria skolvalet inte heller samma likvärdighet som förr.

– Men om man ser utifrån den politiska viljan, så är ändå tron på skolan och institutionerna fortsatt stor.

Genom historien har också argumenten för att läsa förändrats. I den aktuella forskningen bygger Linnéa Lindsköld och hennes kollegor ett släkträd där man ser vilka grenar av dessa argument som är livskraftiga, vilka som

fallit bort och vilka som tillkommit och växt ut.

– Smakfostran har försvunnit ganska mycket, medan färdigheter har tillkommit allt mer, säger Linnéa och berättar att man egentligen redan på 1960-talet började ifrågasätta de smakhierarkier och smaknormer som rått i Sverige sedan folkbildningens och demokratiörelsens storhetstid när smak starkt var förknippat med moral och när läsning handlade om nationell uppfostran.

– Man började nu istället prata om att fostra vissa färdigheter genom läsning, att man kanske blir mer analytisk eller empatisk.

Detta förändrar också vad som är politiskt möjligt att göra, och det uppstår en viss osäkerhet när det plötsligt är omöjligt att från politiskt håll berätta vilka titlar man anser är bra att läsa för att bli en god människa. En osäkerhet Linnéa menar fortfarande finns.

– Alla är överens om att all läsning är bra, men finns också en viss osäkerhet kring vad man menar med läsning.

Censur

Ur ett historiskt perspektiv är det ganska nytt att man från politiskt håll främst vill främja läsning. Det har mest handlat om att stoppa läsning, och det har då nästan alltid handlat om den kommersiella underhållningslitteraturen. På 1950-talet var det en stor debatt i den svenska riksdagen om man skulle censurera serietidningar importerade från USA, men där man valde att värna tryckfriheten i Sverige och förordade stöd till barnboksförfattare och stärkta skolbibliotek. Samma sak hände med den svenska skönlitteraturen där man på 1970-talet stimulerade utgivningen av ny kvalitetslitteratur genom ett litteraturstöd.

– Så politiken styr genom dessa små enkla medel. Men det är en stor skillnad från 1950, 60- och 70-talet när man som politiker kunde ge uttryck för värderande åsikter som till exempel att cowboy- och indianböcker är undermålig litteratur. Det kan de inte göra idag, och jag tror inte de vill det heller, säger Linnéa som tydligt ser att politiska åtgärder idag till stor del är projektbaserade där vetenskapliga metoder används för att motivera åtgärden.

Forskningen visar också att det fortfarande finns en politisk förhoppning om att läsningen kan skapa en demokratisk och nationell samhörighet, att läsning kan vara en del av lösningen till många av samhällets problem.

– Det är ju också en förhoppning som inte är lika dyr som andra politiska åtgärder som att till exempel bygga bostäder för att förhindra trångboddhet. Och om man tittar på antal miljoner kronor som fördelas till läsfrämjande åtgärder, är det ofta inte så mycket, säger Linnéa.

Reaktionär våg

Linnéa ser idag en tendens till en återgång till att tala mer uppfostrande om vikten av att läsa tryckt skönlitteratur, en tendens tillbaka till att ett visst kvalitativt innehåll är viktigt, att kanonfrågan åter igen är aktuell och att läsläxor under loven är tillbaka.

– Konflikten mellan tvång och frivillighet finns över hela tidsperioden vi undersöker, men vi ser en tydlig pendelrörelse tillbaka och fler pekpinna av debattörer från både höger och vänsterskala, från politiker, intresseorganisationer, skolor och bibliotek. Och i det sammanhanget är det viktigt att ha med sig den historiska bakgrunden för att förstå vad som händer nu, säger Linnea Lindsköld. ■

FAKTA

- Projektet Att skapa den läsande medborgaren. Offentlig debatt och politik 1945 – 2017, pågår mellan 2017 och 2020.
- Projektet finansieras av Vetenskapsrådet och resultatet kommer att redovisas i bokform under senare delen av 2021.
- Projektledare är Åse Hedemark, lektor och docent vid Uppsala universitet.
- Övriga forskare är Anna Lundh, lektor och docent vid Högskolan i Borås, och Linnéa Lindsköld, lektor vid Högskolan i Borås.

LINNÉA LINDSKÖLD
Universitetslektor, Bibliotekshögskolan i Borås

- NY VÄSTSVENSK -

Litteraturkarta

Litteraturkartan.se är en digital sajt för alla litteraturintresserade som befinner sig i, eller är intresserade av, Västra Götaland. Med vissa undantag ligger fokus på historisk litteratur och sajten är kopplad till Litteraturbanken.

TEXT: HELÉN ANDERSSON

– Ambitionen är att vi ska fylla den här kartan med tusentals små incidenter, anekdoter, litterära verk och händelser, säger Paulina Helgeson, redaktör på Litteraturbanken när hon beskriver sajten som en digital motsvarighet till de små informationsskyltar som kan finnas på besöksvärda platser.

– Men nu behöver du inte lämna hemmet för att se dem, säger hon och får medhåll av kollegan och Litteraturbankens huvudredaktör Dick Claésson.

– Det ger användaren möjlighet att resa från sin egen kammare och upptäcka litteraturen på nytt, eller för första gången, ur ett historiskt perspektiv.

Oväntat innehåll

Kartan över Västsverige lyser av färgglada punkter i rött, gult, blått och grönt där varje punkt representerar en geografisk plats att utgå från. Väljer man de röda punkterna gör man en resa i Linnés fotspår med citat från hans reseskildring, och man kan till exem-

pel läsa om en vargfälla i Bråtorp eller olika sorters grus i Hova. Väljer man istället att utgå från en plats, och väljer till exempel orten Älvängen, hittar man där bland annat en text om den okända poeten Karin Andersson som var hushållerska hos Ivar Arosenius. Och klickar man vidare hittar man förstås hennes diktsamlingar på Litteraturbanken.

– En ambition är att man ska upptäcka saker om sin egen trakt, eller en trakt man tycker är intressant, som man inte visste förut, säger Paulina.

– Och att man upptäcker litteraturen ur ett både historiskt och geografiskt perspektiv och att det blir levande i ett sammanhang man inte är van vid, tillägger Dick.

Gränssnitt

Det är skribenterna Erik Andersson, Lilian Perme och Gunnar D Hansson som arbetat med innehållet och som både gjort urval och skrivit korta texter om platser på kartan i Västergöt-

land, Dalsland och Bohuslän.

– Texterna ska fungera som en slags vinjetter som ska locka vidare till Litteraturbanken och till vidare läsning, säger Dick och avslöjar att de påbörjat arbetet med Göteborg, och att han och Paulina dessutom arbetar på ett Karin Boijespår och ett Harry Martinssonspår.

Än finns en del kvar att göra innan sajten lanseras senare i höst. Bland annat ska alla bilder komma på plats, historiskt relevanta bilder som redaktionen framförallt lånar från regionens museer och arkiv. Och trots att utvecklingsarbetet av sajtens gränssnitt har dragit ut på tiden, är Dick och Paulina nöjda med resultatet. De ville ha ett levande gränssnitt som skulle gå att utveckla över tid, och de ville ha något mer än en klinisk karta över den svenska klassiska litteraturen i Västra Götalandsregionen.

– Vi ville ha en gosig känsla i sajten där Litteraturkartan.se i första hand gör reklam för litteraturen i regionen, säger Dick och berättar om förhoppningar att lägga till och peka ut bibliotek i regionen och att så småningom utveckla kartan till hela Sverige.

– Många sajter dör sotdöden. Det ska inte den här göra. Den här ska rent tekniskt kunna utvecklas och fortleva. ■

FAKTA

Projektet Litteraturkartan.se drivs av Litteraturbanken med stöd av Förvaltningen för kulturutveckling i Västra Götalandsregionen.

SÅ HÄR FUNKAR DET

– litteraturkartan.se –

Kartan kan centreras till den plats du befinner dig för att kunna se vad som finns i närheten, och kartan är kopplad till Google maps.

Litteraturkartan fungerar både på datorskärm och mobilskärm.

Allt är sökbart.

Det finns olika informationslager i kartan. Om du till exempel vill fokusera på Linnés resa genom Västergötland, kan du välja bort alla annan information.

Du kan klicka och dra i kartan för att flytta dig dit du vill, och du kan både zooma in och ut.

Om du vill läsa vidare så leder länkarna ofta vidare till verken i fullständiga versioner hos Litteraturbanken.se

FÖRLAGET

fingertoppskänslan

Förlagen har stor makt, men sitter inte på hela makten. För att nå ut stort och få till en succé behöver flera olika faktorer sammanfalla.

TEXT OCH BILD: ANNELI ABRAHAMSSON

– Somliga anser att förlagen har jättestor makt över litteraturen eftersom det är förlagen som väljer ut, gallrar och jobbar med utgivning. Och visst stämmer det till viss del att vi har en slags makt, men från förlagens roll känner man sig maktlös, vi gör vårt jobb men är bara en liten del i det hela, säger Anders Teglund, förläggare och en av två bröder bakom Teg Publishing.

Han pratar om de nålsögon ett bokmanus måste ta sig igenom. Förvisso utgör förlagen ett nålsöga men, menar han, för att boken sedan ska nå ut tillkommer ytterligare nålsögon för att den ska uppmärksammas och sälja och dessa har förlagen ingen makt över även om de försöker.

– Det är en gissningslek och det går inte att på förhand veta vad som slår. Man kan ha förhoppningar om att få uppmärksamhet i exempelvis media. Om man inte får det, då har man gjort en felbedömning som satsat på just det här manuset. Eller så kan det bero på att jag inte är rätt person för att ta författarna dit de vill. Ibland har jag fått jättebra böcker men då kanske vi med vår utgivning, inte är det förlag man bör vända sig till. Som förlag försöker man lägga sin tröskel så att man kan gå runt ekonomiskt och samtidigt vara litterärt intressant. Det är svårt men kul när det funkar.

Stora och små förlag

Det är skillnad mellan de stora och små förlagen och vilken slags makt de har, säger Anders. Men inte ens förlagets storlek och ekonomiska förutsättningar kan garantera att en bok verkligen kommer att nå sin publik.

– En del större förlag har större makt att nå ut, samtidigt har de en stor utgivning och då uppstår frågan om de kan ta hand om alla utgivningar lika mycket. Ska man bli glad eller inte om man blir antagen på ett stort förlag? Det är inte självklart att ens lycka är gjord för att man blir utgiven på ett av de stora förlagen.

Han tycker att dessa kan bli bättre på att ta ansvar för litteraturen, samtidigt som han är väl medveten om svårigheterna.

– Förlagen ska försörja sig på det här. Jag har inblick i hur svårt det är och om man dessutom gör det till en storskalig verksamhet, då blir det jättesvårt. Man ska gå runt ekono-

miskt och helst på plus, man ska betala hyror och avlöna personal. Det är inte helt enkelt.

Lång och dyr process

Teg Publishing har sagt nej till att ta emot spontant inskickade manus i över ett år, trots det har de fått in 30–50 stycken. Även om Anders formulerar hövliga avslag kan han tycka att det känns svårt att göra, men det blir lättare när han tänker på vad som krävs av honom och hans lilla förlag för att ge ut en bok.

– Om det känns jobbigt att säga nej, då behöver jag påminna mig om att jag också säger nej till frågan om jag har 100 000 kronor och två års arbetstid att lägga på detta, då blir det tydligt vad det handlar om. Och ibland har vi det som krävs och då är det jättebra. Man får säga ja till det som är rätt och nej till det som är fel. Det är mycket balansgång i det här, konstaterar han.

Ofta ger de ut böcker av författare som de har gett ut tidigare. Även det blir en balansgång för de behöver satsa på nya för att fortsätta vara ett intressant förlag.

– Vi har ingen tydlig policy som säger exakt vad vi ska ge ut mer än att vi ska tycka att det är angeläget. Vi är starka på glesbygdsfrågan eftersom vi förstår den själva. Samtidigt måste vi agera curator och då kan man inte köra på i samma stil utan behöver ta in det som är oväntat också.

Fingertoppskänsla

För att Teg Publishing ska ge ut en bok behöver den ha relevans för många läsare, folk ska vilja ta till sig boken. Anders säger att Marit Kaplas Osebol är en bok som har just detta.

– Visst, det gäller väl att ha någon slags magkänsla för att pejla av det där. Fingertoppskänsla, det tror jag. Osebol har relevans och är angelägen. Den ligger nära vår andra utgivning, är systemkritisk men väcker också en känsla, det är dokumentärt och starkt. På vårt förlag fick Osebol bli tjock. Vi har fått höra att andra kanske inte skulle låtit den bli så tjock av ekonomiska skäl, så kanske skulle den inte vara så lätt att få ut på vissa förlag som arbetar mer strömlinjeformat. En liten by som tar stor plats. Det är politiskt i sig. ■

FÖRFATTARUTBILDNING

MED FOKUS

PÅ LÄSANDEN

På Masterprogrammet i litterär gestaltning vid Göteborgs universitet ligger fokus inte bara på skrivande utan också på läsande och lyssnande. Under sina två år arbetar studenterna med att utveckla sitt eget skrivande genom att skriva själva och få textkritik, men ägnar också mycket tid åt att läsa andras texter under arbete.

TEXT OCH BILD: ANNELI ABRAHAMSSON

– Min förhoppning är att studenterna lär sig någonting om skrivandets långsamhet. Det är viktigt att lära sig att bli färdig, men minst lika viktigt är det att lära sig att vara i process så länge texten kräver det. Att skriva klart en text kan ta lång tid och det i sig är ansträngande, men tålmod är viktigt för att texter ska bli bra. Vi lever i en resultatnriktad tid, men skönlitterärt skapande handlar om att skriva och tänka, inte bara om att ge ut böcker, säger Jenny Tunedal, programansvarig för Masterprogrammet i litterär gestaltning vid HDK Valand, Göteborgs universitet och själv poet.

Vartannat år antas tolv studenter till det tvååriga programmet. Alla studenter är redan skrivande personer som skulle skriva oavsett om de kommit in på programmet eller inte.

Under utbildningen får de inga skrivuppgifter, istället ägnar de sig åt det egna skrivandet. Vissa är utgivna vissa inte, många ger ut sina första böcker under eller strax efter utbildningen.

– Masterprogrammet är en utbildning som växlar mellan intensiva pe-

rioder där vi möts och läser varandras texter, för att sedan skiljas åt och ägna oss åt enskilt läsande och skrivande under några veckor. Det är lite som med litteraturen, tänker jag, både det ensamma och det kollektiva behövs, tror Jenny Tunedal.

Läsande som lärande

Under hela utbildningen läggs stort fokus vid just läsande. Förutom att läsa de texter som studiekamraterna skriver, får studenterna läsa och diskutera annan litteratur med syfte att ge en bredare referensram.

Inför perioderna där de möts för textsamtal förbereder sig samtliga och läser alla texter noggrant. Det är viktigt att försöka ge konstruktiv feedback och vara hjälpsam så att den som skrivit texten får med sig något att arbeta vidare med. Jenny Tunedal tror egentligen inte att man kan lära sig att skriva på en författarutbildning, men att man kan lära sig att läsa.

– Kan man lära sig att läsa andras texter i process så kan man lära sig att även läsa sina egna texter under

arbete, och då kan man också komma längre med sitt skrivande. Jag kan inte lära studenterna hur de ska skriva sina texter, det måste de ta reda på själva. Däremot kan jag och studiekamraterna berätta vad vi ser i texten vi har framför oss. Och det behöver inte alltid vara samtalet om den egna texten som betyder mest. Istället kan det vara något som sägs om någon annans text som visar sig vara avgörande, så lyssnandet är också viktigt.

Olika ingångar

Studenterna skriver fram en stor del av kurslitteraturen, vilket gör att de spelar en stor roll på utbildningen. Det är stor spridning bland dem. De kommer med olika kanon, olika poetiker, olika beläsenhet och är olika vana att vara i litteratursamtal, berättar Jenny Tunedal.

– Det är en stor fördel skulle jag säga. Vi försöker uppmuntra studenterna att vara specifika när de berättar om sin läsupplevelse, sätta den text de läser i relation till sitt eget skrivande och de frågor som upptar dem där. Det vi gör handlar inte främst om att lära ut ett

specifikt sätt att läsa, utan om att uppmuntra skrivande personer att ta med sig sin egen kunskap om skrivande och liv in i läsningen och använda sig av den, och träna på att formulera den i relation till en text under arbete.

Vissa menar att det inte går att skilja form från innehåll, säger Jenny Tunedal, men att läsa och analysera formen

är något utbildningen tagit fasta på och är minst lika viktigt i undervisningen som att analysera och förstå textens innehåll.

– Som författare kan man behöva hjälp med att bli medveten om vilka stilistiska val man gör och vad de får för konsekvenser för läsaren. Det är förstås inte självklart att man har koll

på sin tematik, men man har kanske ändå större koll på vad man skriver om än hur man gör det. Och frågan på vilket sätt man skriver det man skriver är central i vår utbildning, liksom i skönlitteraturen överhuvudtaget, och den rymmer otroligt mycket. Hur en text ska eller kan skrivas är den stora frågan. ■

FAKTA

Det finns två utbildningar inom litterär gestaltning på HDK Valand:

Masterprogrammet, författarutbildning som omfattar 120 högskolepoäng.

Kandidatprogrammet som omfattar 180 högskolepoäng och är en bredare utbildning än Masterprogrammet. Här är litteraturen också i fokus men handlar om annat än om den som skriver. Här är utbildar man dem som skapar förutsättningar för litteratur, som kan skriva om litteratur, skapa rum för litteratur som till exempel litteraturfestivaler och förlag. Rum som är viktiga när man pratar om litteraturen som sin helhet.

Med blicken fäst mot sig själv

TEXT OCH BILD: ANNELI ABRAHAMSSON

För Otto Gabrielsson var den självbiografiska formen ett existentiellt val. Den självutlämnande boken har varit ett reningsbad och ett slags pånyttfödelse. Nu håller han på med nästa självbiografiska projekt.

–Jag tycker att det jag skriver i boken är relevant för det samtal jag för med honom, eller den monologen jag för med honom. Om man nu kan föra en monolog med en annan person, för lite så blir det ju, konstaterar Otto Gabrielsson.

Öppet brev

Han har tagit sig till Göteborg där vi sitter och pratar om hans debutbok Vildhavre – Sista brevet till pappa, som nog kvalar in som en av årets mest uppmärksammade

böcker. Boken utspelar sig under åren 2018 - 2019 och är skriven i dagboksform, där nutid varvas med återblickar. Den kretsar kring Otto och hans liv och det öppna, slutliga brevet som han författar till sin pappa, kulturmannen Jörn Donner som avled i januari i år, några månader innan Ottos bok kom ut. Den kan ses som en replik på Donners självbiografi Mammuten som kom ut 2013, en läsning som Otto hade sett fram emot för att kanske äntligen få lära känna sin pappa på riktigt. Så blev det inte.

Redan på sidan tjugo omnämns Otto och hans halvsyster som föddes samma år som brodern. I en bisats beskriver Donner de båda utomäktenskapliga barnen som misstag. Otto lägger undan boken och läser den inte på många år. När han nu väljer att ge ut en självbiografisk bok är det för att återta sin berättelse och visa upp både sig själv, pappan och deras relation.

– Det är ett väldigt medvetet val att jag tilltalar honom i texten och också att jag blottar mig själv och verkligen

försöker vara så naken som möjligt. Men jag öppnar också upp resonemanget och har brutit upp texten så att den blir mer allmängiltig.

Existentiellt val

Otto Gabrielsson har skrivit en samtidsskildring som är drastisk, rolig och sorglig. Självutlämnande och hudlös. Vi läsare släpps in i saken och får följa med i hans grävande i minnet. Vi får se det ledsna jaget som gör att han både

– Jag kastar mig ut och det kanske går åt helvete, jag visste inte ens hur jag skulle må av det här men jag tycker bara att jag har mått bra.

OTTO GABRIELSSON
Författare

blir och ser sig själv som oförmögen och passiv, svag och skör. Men där finns också en vilja att visa pappans mindre smickrande sidor för att istället mejsla fram bilden av en komplex människa och relation.

– Min förläggare sa att jag skriver mer om mig själv än om Jörn Donner. Det understryker jag gärna och det är viktigt att det framgår att det är ett tydligt existentiellt val att jag skriver mer om mig själv än om min pappa. Han är en skuggfigur som jag jagar.

Han tvekade egentligen aldrig att använda sig av det autentiska skrivandet, trots att det också är ett risktagande att vara så självutlämnande.

– Jag kastar mig ut och det kanske går åt helvete, jag visste inte ens hur jag skulle må av det här men jag tycker bara att jag har mått bra. Finns det något bättre uttryck än att blotta sig? Det här är jag. Det här är Otto Gabrielsson, det känns skönt att kasta sig ut och för mig har det varit att kasta mig ut i livet. Det är otroligt befriande. Nu har det gått ett kvartal sen boken kom ut. Ibland tänker jag: Shit jag har inte blivit inspärрад än, säger han och skrattar.

Den som är stark måste vara snäll

Det självbiografiska anslaget tilltalar Otto Gabrielsson, som tycker att sanningen i sig är så storslagen att det inte finns någon anledning att lägga till eller förvränga saker.

Men det självbiografiska skrivandet innehåller en rad etiska överväganden och i sin bok namnger han en del personer, medan andra får förbli namnlösa.

– Jag har nog tänkt att jag kan namnge människor där jag sparkar lite uppåt, men med tanke på att boken fått rätt bra spinn så kan det uppfattas som att jag sparkar neråt och det vill jag ju inte göra. Jag är inget namn men nu har jag ändå en plattform, ju högre upp i hierarkin man befinner desto försiktigare måste man vara med vilka man inkluderar. Om det här hypotetiskt skulle vara min andra bok skulle jag nog gjort annorlunda och valt att inte ta med vissa namn.

Nytt skrivprojekt

Han har nyligen avslutat sina psykologstudier vid Karolinska institutet i Stockholm och har fått jobb som psykolog samtidigt som han skriver på sin nästa bok, också den har sin utgångspunkt i Ottos egna liv.

– Det finns väl en tendens till kritik mot det självbiografiska skrivandet men livet är så enastående vackert och fantastiskt i sin svärta och i sitt absolut ljusaste att det är värt att beskriva det som det är i sig självt. Så tänker jag även om Vildhavre – sista brevet till pappa. Det är inte en bitter bok utan mer en hyllning till livet faktiskt även om inte så många ser det, skrattar Otto. Men det är den ansatsen jag har, det är en del av livet och det är vackert. ■

Vildhavre – Sista brevet till pappa Otto Gabrielssons debutbok kom i maj 2020 på det finlandssvenska förlaget Schildts & Söderströms. Utlämnande skriver han om både sig själv, sin pappa och deras relation. I fokus finns det brev som Otto skriver till pappan, ett sista brev eftersom han är övertygad om att deras redan dåliga relation inte kommer att överleva att boken ges ut. Det är en slags roadmovie utan bil där läsaren får följa med på en både yttre och inre resa, som rör sig över tid och rum. Det är en barndomsskildring, men handlar också om en vuxen man som kämpar med att finna sin plats och sitt värde. Med boken vill Otto komplettera bilden av sin kända pappa, kulturmannen Jörn Donner och samtidigt synliggöra de osynliga barnen.

AIR Litteratur

LITTERÄRT RESIDENSPROGRAM I VÄSTRA GÖTALAND

Under hösten har tre bibliotek i Västra Götalandsregionen möjligheten att via residensprogrammet AIR Litteratur erbjuda författare och översättare från hela världen en månads arbetsro.

TEXT: HELÉN ANDERSSON | BILD: ANN-CHARLOTTE RUGFELT FERM

– Att låta bibliotek vara värd för residensverksamheten är ett pilotprojekt som vi hoppas se en fortsättning på, säger Johanna Lindström, koordinatör för litterärt residensprogram och fristäder i Västra Götalandsregionen.

Litterärt residensprogram är inget nytt i Västra Götalandsregionen. Redan 2015 hade fyra kommuner i regionen litterära residensprogram med Strömstad som projektledare och huvudsäte. På grund av kraftiga neddragningar i budget har två av de fyra kommunerna det senaste halvåret lagt ner verksamheten, och erbjudandet till biblioteken är ett försök att hitta nya värdar.

– Biblioteken är litteraturens hus och detta är en möjlighet för dem att stödja litteraturen som konstform och ge professionella författare och översättare en möjlighet till inspiration och fördjupning, säger Johanna Lindström.

Residensverksamhet inom kulturlivet har länge varit en känd och omtyckt verksamhet. Framförallt inom konstarter som konst, musik och dans där samarbeten med konsthal- lar, danskompanier och konserthus är mer självklara och där utövaren bjuds in till ett hus, en fast fysisk plats. För litteraturen är det annorlunda och inte lika vanligt, bland annat eftersom det handlar om en ensam utövare. Men, menar Johanna Lindström, även litteraturen som konstform, och dess professionella utövare, kan utvecklas och verka i samspel med sina läsare på olika litterära scener och mötesplatser.

– Biblioteken är en sådan mötesplats, och vi har mycket positiva erfarenheter av hur platsens identitet stärks av att gästande författarstipendiater ser, tolkar och i flera fall införlivar platsen i sitt skrivande. ■

JOHANNA LINDSTRÖM
Koordinator för litterärt residensprogram
och fristäder i Västra Götalandsregionen

FAKTA

- AIR är en förkortning av Artist in Residence.
- AIR Litteratur bibliotek Västra Götaland är ett pilotprojekt under hösten 2020.
- AIR Litteratur bibliotek Västra Götaland ersätter värdbiblioteket för en hyreskostnad upp till 15 000 kronor per månad, betalar ut en stipendiesumma till författaren och betalar ut ett arvode till de författare som gör ett offentligt framträdande under sin stipendievistelse. Värdbiblioteket hittar lämpligt boende, organiserar sitt värdskap och bidrar med information.

FIKTION OCH VERKLIGHET

Efter att ha jobbat som journalist och copywriter i många år fick Helen Stommel Olsson en ny utmaning i knät. Ville hon skriva en bok om en kvinnas levnadsöde? Det ville hon absolut. Nu har hon precis påbörjat arbetet med sina tredje roman som också är baserad på en sann historia.

TEXT OCH BILD: ANNELI ABRAHAMSSON

Det finns inget riktigt bra namn för den genre som författaren Helen Stommel Olsson skriver. Det är inga reportageböcker, men hon gestaltar sanna levnadsöden. De brukar hamna under kategorin biografier, vilket inte heller stämmer, men de ska ju ha en kategori, säger hon.

– Det är väl ett slags reportage och fiktion men i romanform. Som journalist har jag samlat historier och öden i hjärnbarken hela livet och är intresserad av levnadsöden. Jag blev tillfrågad om jag ville nedteckna historien om Gangsterprinsessan under en period då gängkrigen i Göteborg blossat upp på nytt. Tanken var också att skildra polisernas arbete, men de kunde inte ge mig så mycket information om hur de jobbade. Den röda tråden blev istället huvudpersonen Sara och hennes levnadsberättelse och om hur hon tog sig ur sitt kriminella liv.

Fiktiva namn

Gangsterprinsessan kom ut 2017 och är hennes debutbok. Den handlar om Sara som växer upp i en gravt dysfunktionell miljö i förorten Bergsjön i Göteborg, med en vardag som präglas av våld och droger. Med tiden blir hon en av Sveriges mest hårdföra knarkkurirer och en rutinerad människosmugglare runt om i Europa. Boken vann Stora Ljudbokspriset 2018.

Stommel Olssons andra bok kom ut 2019 och heter Den nakna flickan. Den handlar om Viktoria, som föds in i en religiös sekt fylld av sexuella övergrepp och mycket annat. Läsaren får följa hennes flykt undan de svenska myndigheterna och hur hon senare etablerar sig som framgångsrik strippdansös och ägare till en exklusiv nattklubb någonstans i Sverige.

Av integritets- och säkerhetsskäl använder Helen Stommel Olsson fiktiva namn på personer som figurerar i handlingen. Att skriva om kriminella på det sätt som hon gör kan vara farligt.

– I min första bok skrev jag om en kvinna som levde under hemlig identitet. Jag var väldigt noga med att skriva om historien med nya namn, jag tog mig författarens frihet att justera saker för att inte skapa igenkänning. Trots det förstod en del personer att det var dem det pratades om i boken och kontaktade mig. Polisen vet om det, man får vara lite försiktig, säger hon.

Vill bidra till snällare samhälle

Stommel Olsson gillar att skriva om verkliga händelser och historier, särskilt kvinnohistorier. Hon skriver i jag-form och brukar få frågor om varför. Hon håller med om att det skulle bli mer fiktion om hon valde att skriva i tredje person, men det handlar om hennes skrivprocess och skrivstil.

– Det är deras liv jag gestaltar men det är mitt språk och mitt sätt att skriva. De sugns in i mitt eget blodomlopp, jag blir dem på något sätt. När jag sätter mig vid tangentbordet och ska skriva tänker jag: då ska vi se vad hon hittar på i dag och då blir jag hon, då lever jag hennes liv på gatan i Göteborg.

Helen brukar ägna bortåt 50–60 timmar åt att intervjua huvudkaraktärerna. Hon förhåller sig alltid neutral och är noga med att kräva fullständig öppenhet och ärlighet. Hon är även tydlig med sin roll – att hon är journalist och inte terapeut. Av henne får de intervjuade inga svar, bara frågor.

– De lägger sina liv i mina händer så det måste finnas en

Gangsterprinsessan och Den nakna flickan Helen Stommel Olsson är journalist i botten men har sadlat om och arbetar numera som författare på heltid. Hon använder sig av journalistens undersökande metod, men skriver fiktion baserad på verkliga personer och händelser. Hon använder sig av sin konstnärliga frihet och modifierar en hel del, bland annat namn och platser. Hon skriver ofta om kvinnor i samhällets utkant och försöker tar reda på vad som gjort att de har hamnat där. Helen vill få sina läsare att förstå att människor är en produkt av sin historia, att vuxna människor en gång varit barn utan makt över sina liv och att det kan få långtgående och långvariga konsekvenser. Kanske, kanske kan vår förståelse få oss att vara mindre dömande och fördömande.

tillit mellan oss. Det finns saker som jag inte kan skriva om. Jag har fått hemska saker berättade för mig, som jag inte kan återge eftersom de här människorna måste fortsätta leva sina liv.

Med sina verklighetsbaserade böcker hoppas hon bidra till ett mer tolerant samhälle. Våra erfarenheter formar oss och hur skulle ditt liv gestalta sig om din mamma bjöd dig på amfetamin första gången när du är tonåring och fortfarande ett barn, undrar hon.

– Vanligt folk har oftast ingen aning om vad som pågår i samhället och hur de parallella världarna med kriminalitet fungerar. Jag vill öppna upp ögonen på folk och försöka bidra till att vi inte ska vara så snabba med att döma andra. Det börjar kanske en ny tjej i klassen eller på arbetsplatsen som har lite trassligt hår eller betar sig annorlunda, men vi vet ingenting om hur den här personen har det hemma. Jag vill beskriva vad som kan forma en människa och hoppas att vi kan vara snällare mot varandra. ■

– EN FLYTANDE GRÄNS MELLAN –

FIKTION OCH FAKTA

Biofiktion, roman, biografi, självbiografi, fiktion och autofiktion. De litterära genrerna i dag är många samtidigt är suget efter att läsa biografier stort. Men i samma takt som genrerna blir fler blir det allt svårare för läsaren att veta vad som är sant och vad som är fiktion. Katalogiseringen hjälper heller inte alltid till för att vägleda, menar litteraturforskaren Lisbeth Larsson.

TEXT: ANNELI ABRAHAMSSON | BILD: EMIL MALMBORG

Under många år har Lisbeth Larsson intresserat sig för det biografiska skrivandet i sin forskning och 1970-talet var en tid då flera kvinnor började skriva om sitt liv på bred front. Det var dock inte helt lätt att hitta alla verk och författare. Ett exempel var Sun Axelssons självbiografi *Drömmen* om ett liv, som var katalogiserad som roman istället för biografi.

– Kollegorna och jag tyckte att det var väldigt konstigt att det var så. När vi sedan började jobba med biografier insåg vi att kvinnors berättelser om sina liv hamnade under mannens namn, vilket vi också tyckte var väldigt konstigt. Man ska vara medveten om att det finns en politik i genredimensioner och i katalogiseringen. Det är någon slags förvetenskaplig verksamhet som pågår när man katalogiserar där man ju bestämmer hur världen ser ut och hur man ska uppfatta världen, säger Lisbeth Larsson.

Oreda i hyllorna

Förutom inordnandet i en världsbild som katalogiseringen bidrar till, finns det ytterligare faktorer som skapar

oreda i hyllorna och som gör att viss litteratur blir svår att hitta. Allt fler genrer och blandgenrer gör även att vissa böcker är svårare att katalogisera. För vad är det för slags bok det egentligen handlar om? Biografi eller fiktion?

Om en bok hamnar under kategorin Biografi, utgår man som läsare från att det som berättas är sant, men så behöver det inte alls vara och Lisbeth Larsson har kommit fram till slutsatsen att det finns så starka berättelser att de blir sanna oavsett om de är det eller inte.

– Självbiografin utger sig för att berätta sanningen genom att ha samma namn på författaren, berättarjaget och huvudpersonen. Den här treenigheten signalerar att det är sanningen om mig den här boken handlar om. Idag när genren autofiktionen, som använder faktiska namn men är fiktion, vuxit rejält behöver vi inse att det kanske inte bara är sanningen som berättas utan att det tillåts ljuga en hel del. Ett sätt att komma runt det här skulle kunna vara om L-sektionen, alltså biografisektionen, upphörde så

att allt hamnade under fiktion eller romaner, som det redan är på många bibliotek, tycker Lisbeth Larsson.

Fyller funktion

I dag är intresset för berättelser om verkligheten lika stort som på 70-talet, menar Lisbeth Larsson, men säger att vi ser på berättelserna på ett annat sätt än tidigare. Hon tror inte att genrerna är på väg att upplösas helt och hållet, eller att det åtminstone kommer att ta lång tid. Hon ser också att exempelvis blandgenren autofiktion fyller en viss funktion.

– Ja, den fyller funktionen att det känns verkligt. Nu ser vi att det finns ett stort läsarsug efter verkliga berättelser, men det är så komplicerat att berätta om ett liv på ett mer sant sätt, att det nästan är omöjligt. Då har vi den här genren som verkar sann, men som kan använda fiktionens alla strategier. Jag tror att känslan av autenticitet är en väldigt viktig sak för läsaren, samtidigt som autenticiteten ju är fejkad. Det är etiskt intressant, men samtidigt utgör den ett etiskt problem. ■

FRÅN Ljudbok TILL Ljudupplevelse

Ljudboksföretaget Storytel är branschens största aktör sett till antalet abonnenter. De startade för femton år sedan och finns numera i flera länder runt om i världen. I vintaras sprängde de vallen med över 1,1 miljon abonnenter. Under åren har företaget gått från att erbjuda inlästa böcker till att utveckla ljudgenren med bland annat en satsning på egna ljudserier – Storytel Originals.

TEXT: ANNELI ABRAHAMSSON | BILD: ÅSA LIFFNER

– Format och genrer håller på att lösas upp, det är berättelsen och upplevelsen som är i fokus En dokumentär kan vara en ljudbok, men om Sveriges radio släpper en dokumentär som podd, vad är skillnaden då?

ANNIKA SEWARD JENSEN
Publicistisk chef på Storytel Original Sverige

– Satsningen med ljudserie har överträffat våra förväntningar. När vi började med Storytel Original för fyra år sen var det helt nytt för ljudboksläsarna. Det traditionella sättet har varit att en bok getts ut inbunden och lästes in senare. Sedan började Storytel och marknaden växa och vi fick signaler från våra lyssnare att det fanns en större efterfrågan på böcker som inte fanns. Då hade vi en unik situation – vad ska en ljudbok vara om det inte först är en inbunden bok, säger Annika Seward Jensen, publicistisk chef på Storytel Original Sverige.

Inspirerades av tv-serier

Folk älskar att njuta och vila i en spännande, gripande berättelse. Det som funkar bäst är en spännande handling med starka karaktärer, ett riktigt drama som egentligen bygger på en klassisk dramaturgi från antiken så det är ingen ny kunskap. Krimberättelserna är uppbyggda på samma sätt, men det fanns inte tillräckligt många sådana utgivna, efterfrågan var större än tillgången. Frågan Storytel ställde sig var på vilket sätt manus skulle skrivas för att vara optimalt att lyssna på, berättar Annika.

– Det var på den tiden där TV-streaming började gå jättebra, så det var en inspiration för oss och vi började samarbeta med spännande författare som jobbat med tv och tillsammans lär vi oss hur man ska skriva. Under dessa fyra år har vi lämnat det här med att det måste vara en serie i en viss längd och mängd och vi släpper numera också alla avsnitt i en sammanhängande serie, så det har utvecklats fort.

Tillvägagångssättet när man skapade sina serier var att en redaktion arbetade

tätt ihop med författarna, ett sätt man fortfarande tillämpar.

– En rolig sak som vi såg var att prestigé och genreuppdelning inte alls var lika sträng och viktig för lyssnarna som den traditionellt är i den tryckta delen av bokvärlden. Vi ser till exempel att vår science fiction-serie Svart stjärna gått allra bäst och Grottbjörnens folk som slutat ges ut i tryckt form, går hur bra som helst som ljudbok, berättar Annika.

Närmare konsumenten

Annika Seward Jensen har jobbat som förläggare i 25 år. I och med internet har hennes arbete förändrats enormt, tycker hon. Tidigare skulle hon sälja in en bok till förlagets egen säljavdelning, som i sin tur hade i uppdrag att göra samma sak för en central inköpsgrupp hos bokhandlarna, som skulle föra boken vidare till olika bokhandlare, vidare ut i butik och en säljare som i sin tur mötte en köpare som skulle ge bort en bok i present. En väldigt lång väg till läsaren, med andra ord. Nu för tiden får hon tidiga indikationer på vilket innehåll som går bäst.

– Förr fick vi försäljningssiffror en gång om året och arbetade mer med magkänslan. Som förläggare försöker man förstå vad folk kommer att gilla och vad de kommer att vilja lyssna på. Tack vare exempelvis e- och ljudboksstatistik kan vi nu se ganska tidigt vad läsarna själva gillar och är intresserade av. Min roll som förläggare har fundamentalt förändrats.

Snabb utveckling

I dag erbjuder Storytel all slags innehåll – fiction, non-fiction, barnpro-

duktioner, inläsningar som gränsar till teater och de ger ut pocketböcker som först varit avsett för ljud.

– Format och genrer håller på att lösas upp, det är berättelsen och upplevelsen som är i fokus En dokumentär kan vara en ljudbok, men om Sveriges radio släpper en dokumentär som podd, vad är skillnaden då? Jag vet inte. Det kan ju vara att det är lite andra förutsättningar till exempel hur långa avsnitt man vill ha. Det kanske finns förväntningar att det ska komma nya avsnitt en gång i veckan. Den förväntan finns inte i ljudbokslyssnandet. En annan skillnad mellan oss och Sveriges radios P1 eller P3 Dokumentär är att vi inte behöver passa in i en tablå.

Annika Seward Jensen säger att det tidigare fanns en farhåga bland vissa att ljudboken skulle utarma skrivandet, att den skulle leda till att det komplexa språket försvann. En del var oroliga för att lyriken skulle försvinna. Hon säger att vi har övat på att läsa sedan 1400-talet och att vi är duktiga på det. Att det även i framtiden kommer att finnas folk som vill ha komplexa läsutmaningar och att dessa texter kommer att finnas parallellt med all annan media och utbud. Ljudgenren kommer också att genomgå förändringar, tror hon.

– Kreativa författare kommer att vilja utforska formatet. Tänk på tv-dramat som har blivit bättre komplext med åren, om du till exempel jämför Dallas och Twin Peaks. Allting utvecklas och det kommer ljudgenren också att göra i takt med att vi bli bättre och mer krävande som lyssnare. ■

SMÅ SKILLNADER ATT SKRIVA FÖR LJUD

När Daniel Åberg började skriva för ljud för fyra år sedan visade det sig att skillnaden mot hans tidigare berättande inte var så stor. Hans ljudserie Virus är en av Storytel Originals mest uppskattade originaltitlar med mer än 800 000 lyssningar i Sverige.

TEXT: ANNELI ABRAHAMSSON | BILD: SARA ARNALD

– Många vill ha det till att ljudboks-skrivandet skulle vara så väsensskilt från att skriva vanliga böcker men jag vill tona ner det där. Jag skulle snarare säga att om man kan skriva bra romaner, kanske främst inom spännings- eller feelgoodgenren, då kan man skriva bra ljudböcker. Skillnaderna ligger mer på detaljnivå i texten, menar roman- och manusförfattaren Daniel Åberg.

Spänning i sju delar

För fyra år sedan publicerades första säsongen i hans spänningsserie Virus på Storytel Originals som ett av företagets första specialskrivna, egna produktioner. Serien handlar om hur Stockholm plötsligt drabbas av ett mystiskt och våldsamt virus och vi får följa fyra huvudpersoners kamp för överlevnad. Serien har gått väldigt bra och översatts till flera språk samt fått ett par spinoffserier som utspelar sig i

städer som Amsterdam och Mumbai, dessutom har flera TV- och filmbolag visat intresse för serien. Även om ljud- och filmberättande många gånger kan tyckas ligga nära varandra, har Daniel behandlat sin ljudboksserie som traditionella böcker när han har skrivit.

– På Storytel Originals ska en ljudbok innehålla cirka tio timmar material. Det blir ungefär samma längd som en normal spänningsroman i tryckt form, som brukar ligga på 400 sidor. Till formen kan man säga att boken innehåller tio block. Jag skriver traditionella kapitel i varje avsnitt och förutom att jag ser till att slutet är spännande, så förhåller jag mig ganska fritt till avsnitten.

Högt tempo och rapp dialog

Daniel berättar att Storytel ofta har pratat om att ljudböckerna bör ha ett tydligt driv framåt, att berättelserna inte bör ha för många karaktärer eller

för många hopp i tid, utan en rak berättelse med tydliga cliffhangers så att man vill lyssna vidare på nästa avsnitt. Det är en stil som passar honom, tycker han.

– Det faller sig naturligt för mig att skriva så. Jag har visserligen fyra berättare i Virus, alla mina böcker är skrivna i tredje person och i presens, men det är ändå tydligt vem som är berättare i varje enskilt kapitel. Karaktärerna går aldrig tillbaka i tid. Om någon ska berätta vad som har hänt tidigare så görs det ändå med en tydlig kronologisk framåtrörelse. Dialoger är svårt att få till i scener där bara en person förekommer. Då kan man lösa det med att karaktären för en inre monolog med sig själv eller så försöker man skriva scener där det finns flera personer.

Rytm och känsla

Skillnaderna mellan att skriva en roman och att skriva direkt för ljud ligger

på detaljnivå, menar Daniel. Han har slutat med en del språkliga finurligheter som funkar bra i skrift men som inte låter sig göras om stycket ska lyssnas på. Medvetna upprepningar är ett stilistiskt drag som Daniel egentligen gillar att använda sig av, men fel upplästa kan de göra att effekten helt förts.

– Upprepningar sticker ut mycket tydligare när en text läses upp högt, det kan verkligen skära sig i öronen. Ska man jobba aktivt med sådana kräver det att uppläsaren vet hur texten ska läsas, annars kan det bli riktigt fel.

Ljudbokskramare

Daniel var själv en tidig användare av ljudböcker och kallar sig ljudbokskramare. Han tycker absolut att ljudboken är en litterär genre, men när han lyssnar på ljudböcker blir det oftast på så kallad lättare litteratur. Inte för att tyngre litteratur inte fungerar som ljudbok, men när han lyssnar så gör

han ofta något annat samtidigt – går en promenad, tränar eller diskar.

– I sådana lägen tycker jag att det kan vara lite slöseri att ta sig an en krävande, riktigt tung roman eftersom situationen gör att det blir svårt att fokusera på litteraturen till hundra procent.

Däremot finns det ju inget som säger att man inte kan lyssna på en ljud-

bok med sådan djup koncentration att omvärlden försvinner. Längre bilresor är exemplariska för koncentrerat lyssnande, tycker han.

– Den senaste tiden har jag lyssnat på Torgny Lindgrens texter som han läser in själv, Marit Kaplas Osebol och Elin Anna Labbas Herrarna satte oss hit. Den typen av litteratur vill jag inte slösa bort när jag står och diskar. ■

DANIEL ÅBERG
Roman- och manusförfattaren

MIEDIER FÖR ALLA

Myndigheten för tillgängliga medier, MTM, var tidigt ute och försökte hitta en roll i ett nytt, framväxande medielandskap där både kommersiella och ickekommersiella aktörer producerar medier som kan användas av alla. I myndighetens framtidsstrategi 2018 – 2020, är visionen tydlig mot ett samhälle där all läsning är tillgänglig, och med användaren i fokus vill man nå dit bland annat genom att främja egna och andras produkter och tjänster. Nu är det 2020 och förutom nytt uppdrag och ny strategi, ska MTM förhålla sig till EUs tillgänglighetsdirektiv som trädde i kraft våren 2019. Direktivet innebär att produkter och tjänster som släpps på marknaden ska uppfylla direktivets krav senast 2025, och senast 2022 ska medlemsstaterna ha infört bestämmelser som behövs för att uppfylla direktivet.

TEXT: HELÉN ANDERSSON

Hur går det med visionen mot ett samhälle med böcker, nyheter, produkter och tjänster för alla? Noll27 bad Tove Dannestam, chef för enheten Omvärld och samverkan, svara på detta.

– Flera tecken pekar på att framtidens bokmarknad blir mer tillgänglig och frågan står i större utsträckning än tidigare på agendan. Det finns en strömning mot universell utformning som gör att behovet av särlösningar i efterhand minskar. Det nya europeiska tillgänglighetsdirektivet kommer att implementeras i svensk lagstiftning, vilket innebär nya tillgänglighetskrav för bokbranschen att förhålla sig till när det gäller e-böcker. Regeringen har tillsatt en utredning som tittar på hur implementeringen i Sverige ska ske

på bästa sätt. Det är första gången krav ställs på kommersiella aktörer kring ökad tillgänglighet i syfte att harmonisera den europeiska bokmarknaden och ge alla läsare möjlighet att läsa på sina villkor

Digitaliseringen och mediekonsumtionens förändrade beteende driver också på utvecklingen och har skapat nya möjligheter. Ett exempel är de digitala abonnemangstjänsternas frammarsch. Såväl den europeiska förläggarföreningen som alltfler medieföretag ser att tillgängliga lösningar ökar användbarheten för alla och därmed kan ge potentiellt större affärsmöjligheter.

Universell utformning är en central princip i MTMs strategiska arbete och kan förklaras som design av produkter,

tjänster och miljöer som är användbara för så många som möjligt i ett samhälle, utan att det krävs speciell anpassning. Genom att utforma en produkt eller tjänst rätt från början kan alla dra nytta av den, oavsett förutsättningar.

Vad är EPUB 3, och när blir det standard i Sverige?

– EPUB 3 kan i korthet sägas vara ett e-boksformat som är baserat på principen om universell utformning. Genom att producera böcker i digitala format enligt denna princip, kan även personer som inte kan eller har svårt att ta till sig tryckt text tillgodogöra sig litteratur. En digitalt producerad bok som är tekniskt utformad enligt standarder och riktlinjer för tillgänglighet kommer att kunna läsas direkt när den ges ut.

EPUB 3 har mognat de senaste åren

BILD: ANETTE SÄSTRÖM

Myndigheten för tillgängliga medier, MTM, är ett nationellt kunskapscentrum för tillgängliga medier och arbetar för att alla ska ha tillgång till litteratur och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar, oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning. MTM lyder under Kulturdepartementet och myndigheten är sedan 2020 lokaliserad i Malmö. ↓

← Tove Dannestam är chef för enheten Omvärld och samverkan på MTM.

och håller nu på att etablera sig som standard för tillgängliga e-böcker. Det här märks både hos MTM och motsvarande organisationer internationellt och i viss mån också hos den kommersiella bokbranschen, som står inför en omställning mot mer tillgänglig publicering.

Vi avser själva på MTM att gå över till EPUB 3 som format för vår produktion av digitala talböcker med inläst eller syntetiskt tal, och e-textformatet. Målet är att påbörja användartester redan under hösten. Notera att vi inte kommer att ta bort några format förän vi är säkra på att EPUB 3 fungerar tillfredsställande för våra läsare.

Hur bedömer du att framtiden ser ut för en tillgänglig mediemarknad i Sverige?

– Frågan om inkluderande publicering står tydligt på agendan och genomförandet av det nya europeiska tillgänglighetsdirektivet kommer att innebära att läsare som har svårt eller inte alls möjlighet att läsa tryckt text, plötsligt kommer att kunna ta del av samma böcker, i samma kanaler och vid samma tidpunkt som alla andra läsare.

MTMs uppdrag är att vara ett kunskapscentrum för tillgängliga medier och att främja

tillgänglighet och universell utformning gentemot kommersiella aktörer, akademien och offentlig sektor. Bland annat har vi drivit pilotprojekt där vi tillgänglighetstestat olika kommersiella produkter och tjänster med hjälp av användare med läsnedsättning. Resultaten visade att det är en lång väg kvar att gå mot en tillgänglig bok- och mediebransch – men när vi gjorde uppföljande tester hade tillgängligheten avsevärt förbättrats. Det

finns helt klart ett stort engagemang, en ökad medvetenhet och att vilja hos branschen att ge fler läsare tillgång till litteratur och nyheter på sina villkor. ■

Hållbar poesi

Poesi för en hållbar framtid, Sustainable Poetry, är ett projekt som handlar om att skapa poesi och om att använda läsningens och språkets kraft för ungas förmåga att ta till sig kunskap.

TEXT: HELEN ANDERSON | BILD: EVA CHELBAT

– Det handlar om samhällsfrågor som finns i skolans alla ämnen för alla åldrar, säger Maria Glawe, grundare och projektledare av Sustainable Poetry, och speciallärare med inriktning på literacyutveckling på Söderslättsgymnasiet i Trelleborg.

De första dikterna skapades 2017 i ett klassrum på Söderslättsgymnasiet i Trelleborg när en gymnasieklass uppmanades att läsa, samtala och skapa poesi med utgångspunkt i FN:s 17 globala mål för hållbar utveckling.

– Sustainable Poetry är ett projekt som ska stärka ungas möjligheter till en röst i viktiga samtids- och framtidsfrågor. Poesi är ett friare sätt att uttrycka sig på, och jag har av erfarenhet sett att genren passar alla elever och i synnerhet elever som av olika anledningar har svårt att läsa och skriva, säger Maria.

Meningsskapande

En av hemligheterna med att få elever intresserade för poesi och samhällsfrågor är att utgå från deras egna erfarenheter och tankar, och utifrån det bygga på med poesi och faktakunskap som vidgar deras omvärldsförståelse.

– Det handlar om att hitta saker som kan inspirera ungdomarna vidare in i textlandskap som de kanske inte själva skulle ta sig in i, säger Maria och berättar hur de bland annat använt sig av artisten Molly Sandéns tonsättning av Edith Södergrans dikter, att de i ämnet

litteraturhistoria via artisten Petter Alexis Askergrens musik och hans bok 16 rader kopplat på verk som Den unge Werthers lidande, och att de under vårens coronapandemi skapade egen poesi utifrån Lalehs låt Det kommer bli bra.

– Men det är bara utgångspunkter, säger Maria och förklarar att det handlar om att få perspektiv, om kritiskt tänkande och om samskapande där elever med poesins hjälp får en röst i samhällsdebatten och tilltro till det demokratiska samtalet.

– Arbetet med det första gymnasie-teamet mynnade ut i att de gjorde en podd kring sina dikter till Världspoesidagen 2018. Förutom att elevernas bild av poesi faktiskt förändrades, väckte det deras lust att vara med och påverka samhällsutvecklingen och de upplevde att de faktiskt kunde sätta faktakunskaper i ett större sammanhang.

Podden blev också startskottet för en rörelse som på bara några få år har fått Sustainable Poetry att växa från ett lokalt klassrumsprojekt på Söderslättsgymnasiet i Trelleborg, till en global verksamhet där barn och unga från förskola till gymnasium skapar poesi för en hållbar framtid i både Europa och Afrika.

– Med ett vidgat perspektiv och ett digitalt medskapande stärks också känslan av gemensamt ansvar för att nå de globala målen, säger Maria.

Trots stor frihet hur verksamheten

inom Sustainable Poetry utförs, är projektets nav att arbetet ska utgå från hållbar utveckling, och att det ska presenteras i poesiform. Dessutom ska poesin på något sätt sändas eller presenteras på World Poetry Day, Världspoesidagen, varje år. I Trelleborg ledde detta till stadens allra första Poesifestival år 2019.

– Det var stort intresse, och under två timmar var det drygt 400 besökare på Stadsbiblioteket. Och dessutom digitala arrangemang där elever runt om i världen delade med sig av sina dikter. Och i takt med att corona har stängt ner skolor har vi fortsatt med det digitala samarbetet, säger Maria.

Ny lärkultur

Sustainable Poetry är i allra högsta grad ett språkutvecklande projekt där språk och kunskap ska utvecklas tillsammans längs vägen. Den stora utmaningen enligt Maria är att skolans kontext med ämnesindelning till stor del är vardag.

– Om vi luckrar upp gränserna blir det ett mer helhetsinriktat lärande där eleven kan sätta sina kunskaper i ett sammanhang och själv bedöma om kunskapsbitarna räcker till. Projektet Sustainable Poetry har bidragit till att lyfta barn och ungas möjligheter att ge röst i viktiga frågor, och jag hoppas att vi kan bidra till en god utbildning för alla där vi säkerställer de här frågorna i undervisningen. Oavsett ämne. ■

POESIFESTIVAL

UTSTÄLLNINGAR - POESICAFÉ
POESIMARATON - TÄVLINGAR - SCENPROGRAM
WORKSHOPS - PRISUTDELNING - INNO POETRY

POESIFESTIVALEN AVSLUTAS 18:30
MED ÖVERRASKNING I STADSPARKEN

VAR?
PARKEN KULTUR &
KONFERENSCENTER
TRELLEBORG

NÄR?
20 MARS
KL 10-18
FRITT INTRÄDE

Poesifestivalen arrangeras av Sustainable Poetry i samarbete med Trelleborgs kommun och partners.

Mer information om årets partners: www.sustainablepoetry.se

TRELLEBORGS
KOMMUN

TRELLEBORG
SVEVIGEN 10 • 221 22 • TEL: 0402 22 22 • FAX: 0402 22 22 • WWW.TRELLEBORGSKOMMUN.SE

Foto: Jani Hultén
Illustration: Linn Åkerström

#sustainablepoetry

www.sustainablepoetry.se

År 2019 tilldelades projektet MTMs pris Läs guldet, och Skolverkets Europeiska kvalitetsutmärkelsen i språk.

Litterär mötesplats I FÖRORTEN

När Angereds bokmässan öppnade portarna för sin första mäs­sa i september 2018 var förhoppningen och målsättningen att skapa en mötesplats mellan författare och publik. En plats som visade på bredden bland våra mångspråkiga, svenska författare.

TEXT: ANNELI ABRAHAMSSON

– När jag deltagit som författare på Bok- och biblioteksmässan har jag känt mig osynlig. Jag frågade mina författarkollegor som skriver på andra språk än svenska, hur de upplevt att det är att vara på mässan. De kände sig också osynliga. På Angereds bokmäs­sa har vi plötsligt blivit synliga, berättar José Romero, poet, författare och en av initiativtagarna till Angereds bokmäs­sa.

Kompletterande mångfald

Syftet med mässan är att under en dag om året öppna upp och visa bredden bland olika författarskap och att vara ett komplement till de mässor som redan finns. Det är viktigt att den ligger i Angered, tycker Anni-Frid Frisk, projektledare på kulturhuset Blå Stället, som drivs av Göteborgs stad och som utgör själva arenan för Angereds bokmäs­sa.

– Många litterära evenemang och mässor är centrerade kring stadskärnan men vi ser behovet av att stora arrangemang för litteratur även finns

på andra platser, där människor bor. Här vill vi synliggöra svensk mångspråkig litteratur, eftersom det är så mycket litteratur som aldrig når ut. Vi skapar möjligheter för både publicerade och opublicerade författare att möta och knyta kontakt med förlag och andra litterära aktörer.

Ideella krafter

I många år har José Romero varit med och arrangerat latinamerikanska litteratur- och kulturkvällar för spansktalande i Göteborg och det var tack vare dessa arrangemang som han började fundera på hur alla författare och kulturarbetare han mötte skulle kunna nå ut med sitt arbete.

– Vi har bott och varit verksamma i Sverige i över 30 år, vi är första generationens invandrare som talar spanska. Jag fick frågor från författare ur andra generationen som frågade mig var de spansktalande som skriver på svenska fanns någonstans. Vi hade glömt dem, så jag började fundera och kom fram

till att jag ville ha något nytt, något bredare än litteratur enbart för spansktalande, berättar han.

Tillsammans med sin författarkollega Yarko Rhea Salazar började han skissa på en idé och därefter påbörjades arbetet med att försöka få med sig fler samarbetsparter. José och Yarko ville att mässan skulle ligga centralt i stadsdelen Angered och då var Angered centrum det bästa alternativet. José hörde av sig till Blå ställets dåvarande chef och fick tummen upp och Anni-Frid blev projektledare. Sedan var det bara att kavla upp ärmarna.

– Vi mötte en ideell kraft med en fantastisk idé som vi ville vara med och utveckla. Vi tillsatte en projektgrupp där det ideella nätverket Blå Ställets vänner, Biblioteken i Angered samt Folkets hus i Hammarkullen ingår. Den stora skillnaden på oss och andra bokmässor är att vi jobbar med så många ideella krafter där även medborgaren får vara med och säga sitt, berättar hon.

Överväldigande intresse

Under de tre år mässan arrangerats har den årligen lockat tretusen deltagare från hela landet. Att det fanns ett stort intresse för litteratur hade de anat länge och det tydliggjordes inte minst genom det stora intresset bland unga för tävlingen Ortens bästa poet som

drog tvåtusen ungdomar till Angereds arena 2018. Den första bokmässan samma år hade 47 bokbord. Året därpå hade antalet bokbord ökat till 67 stycken.

– På idéstadiet började vi i det lilla, men intresset blev så stort att det var överväldigande och nu är det fram-

förallt lokalerna och resurser som begränsar oss från att växa ännu mer, säger Anni-Frid.

En av mässans framgångsfaktorer är att de arbetar underifrån tillsammans med de verksamma konstnärerna själva, menar José. En annan orsak till populariteten är att arrangemanget är intimt och familjärt där man får möjlighet att verkligen samtala med författarna.

– Vi ville framför allt knyta kontakt med författare verksamma här i området. Kultur är viktigt och här finns mycket att arbeta med. När mässan är slut vill ingen gå hem, alla är nöjda och pratar redan om nästa års mässa, både besökare och deltagare, berättar José. ■

BILD: ANNELI ABRAHAMSSON

← José Romero och Anni-Frid Frisk är projektledare för Angereds bokmässa som nyligen genomfördes för tredje gången.

FAKTA

2020 arrangerades Angereds bokmässa digitalt på grund av covid-19.

FRIDA EDMAN

En förbannat STOLT mässansvarig

Efter tre år som chef och ansvarig för Bokmässan i Göteborg, får Frida Edman i år för första gången i Bokmässans 35-åriga historia presentera en digital Bokmessa.

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

– Vi konstaterade snabbt att litteraturen är viktigare än någonsin, så alternativet att ställa in årets Bokmässan fanns aldrig, säger hon medan hon försiktigt blåser på lunchsoppan hon passar på att få i sig under vårt samtal.

Det är en solig sensomardag när vi ses på ett café i Trädgårdsföreningen, och Frida har sällskap av kollegan Annica Andersson när jag slår mig ner vid deras lunchbord. Annica är redaktör med inriktning mot skola och bibliotek, och med knappt tre veckor kvar innan Bokmässan för första gången ska presenteras i digital form, är de båda ganska lugna och njuter av sin lunch i solen. Programmet är klart, alla avtal är skrivna och de sista förberedelserna flyter på.

– Det har varit en utvecklande och innovativ resa att omvandla en fysisk mäs sa till en digital, men vi har gjort det vi är bra på, konstaterar Frida och beskriver teamet bakom bokmässan med det klassiska Pippi-citatet: Det här har jag aldrig provat tidigare, så det klarar jag helt säkert.

Resa

Frida Edmans resa i livet till rollen som ansvarig för Bokmässan i Göteborg startade i Lysekil. Där växte hon

upp med en pappa som ständigt läste högt och ofta plågade henne med resor till museer, teatrar och operasalonger. Så här i backspegl en är hon tacksam och menar att litteraturen och kulturupplevelserna lärde henne upptäcka nya vägar och nya världar.

– Min pappa underströk hela tiden hur viktigt det var att läsa böcker, och när jag blev lite äldre var jag ofta på biblioteket eller i bokhandeln där jag tjuvläste alla nya böckerna, skrattar hon och berättar om ett sommarjobb på biblioteket där hon blev satt i källaren för att märka upp och arkivera böcker.

– Jag upptäckte snart att om jag var snabb med märkningen var jag ju ensam i ett parad is med böcker och hade hur mycket tid som helst att läsa, säger hon och erkänner att det här har hon inte berättat för någon tidigare.

Efter gymnasiet utbildade sig Frida till gymnasielärare i ämnena historia och media- och kommunikationsvetenskap. I sin roll som lärare växer hennes tro på att lärande och bildning är avgörande för vår demokratiutveckling, och hon börjar fundera över processen kring lärande.

– Jag tyckte det var spännande när digitaliseringsutvecklingen mötte pedagogiken, och under några år jobba-

de jag med utbildningsfrågor, digital kompetens och ledarskap. Men det blev alltför mycket fokus på det tekniska. Jag saknade bildningsfrågan. Så när Bokmässan sökte en affärsutvecklare till Mediedagarna och Nordiska skolledarkongressen, sökte jag och fick jobbet. Ett jobb som 2018 ledde till tjänsten som ansvarig för Bokmässan. Och på den vägen är det, konstaterar hon.

Näsa för litteratur

Sopptallriken är tom och Frida går för att hämta kaffe. Annica, som suttit och lyssnat, berättar under tiden att hon tycker Frida har näsa för litteraturens roll som bildningsbärare. Att hon inspirerar alla på Bokmässan till läsning och är en läsande förebild.

– Hon inspirerar, uppmuntrar och prioriterar ett läsfrämjande arbete. Det intresset har profilerat henne och på sätt och vis är hon en influencer inom branschen.

– Det är ju viktigt att hålla sig à jour, att vi som bokmäs sa har ett intresse för aktuell utgivning, säger Frida lite generad när hon återvänder med kaffet och hör vad Annica säger.

– En bokmäs sa är ett kommersiellt arrangemang, men för att göra en bokmäs sa måste man ha passionen för lit-

Frida Edman

ÅLDER: 38

FAMILJ: Man och son

BOR: Hönö

FRITID: Påtar i trädgården, är ute med båten, tränar, lagar mat, är med vänner

LÄSER JUST NU: Familjen av Johanna Bäckström Lerneby

LÄSER HELST: Biografier som Familjen, och historiska, fiktiva berättelser som till exempel Päven Johanna och Bektjuven.

teraturen. Vi som jobbar på Bokmässan ska vara dedikerade vårt uppdrag och tro på att vi gör skillnad, på att vi kan inspirera till läsning och att vi gör allt vi kan för att orden och litteraturen får ta den plats den så väl förtjänar. Och med det kommer det ibland svåra beslut och utmaningar längs vägen.

Det hon syftar på är den turbulens och omfattande kritik Bokmässan fick efter att den högerextrema tidningen Nya Tider åren 2016 och 2017 tilläts ställa ut på mässan. Frida var inte ansvarig för mässan då, men hon visar med hela kroppen en tydlig olustkänsla när hon berättar om det som hände med avhopp, demonstrationer och ifrågasättanden.

– Det var en tuff tid för teamet, och det var obehagligt att se nazisterna demonstrera utanför mässan. Men man lär sig otroligt mycket av en kris, och vi kom varandra nära under det året. Vi pratade mycket med varandra och det vi framförallt lärde oss var att det är ingen annan som bestämmer vad en bokmessa ska vara eller hur den ska göras. Det var en svår tid, men jag bär också med mig den som en viktig händelse för oss. Och jag minns väldigt väl den 28 november 2017 när Bokmässan meddelar Nya Tider att de inte är välkomna tillbaka som utställare.

Branschfest

Dagen innan Frida skulle tillträda som mässansvarig för Bokmässan 2018, gav förläggaren och författaren Svante Weyler henne rådet att betrakta jobbet som ett politiskt uppdrag där hon måste kunna navigera och parera.

– Vi pratade om Bokmässans uppdrag som ska vara så mycket för så många och vårt samtal ledde till att jag initierade en kartläggning av vårt uppdrag, säger hon.

Kartläggningen slog fast att det är litteraturen och samtal kring aktuella samhällsfrågor som står i centrum. Bokmässan är ett forum för debatt, men också ett ställe för kompetensutveckling och inspiration för bibliotekarier och lärare.

– Bokmässan är en marknadsplats för både rättigheter och bokförsäljning, för både crimetype och litterära samtal, och vi får inte tappa fokus på något. Framförallt inte låta Bokmässan bara vara en sak. Det är det vi hela tiden måste parera och hantera, och jag tycker vi har hittat en trygghet och ett självförtroende i det. Men framförallt, tillägger hon leende, är Bokmässans uppdrag att vara en fest för branschen.

– Det ska helt enkelt vara jävligt nice att vara på Bokmässan.

Ligger i våra DNA

Bokmässan i Göteborg är en unik messa internationellt sett med sitt gedigna seminarieprogram, sina många författarsamtal och genom att allmänheten har tillträde. När jag undrar om hon som ledare för Bokmässan någon gång har funderat på att arrangera en renodlad branschmessa, liknande andra bokmässor i världen, kommer hennes passion för bildningsfrågan fram och hon slår bestämt ifrån sig.

– Absolut inte. Tvärtom vill vi stärka biblioteks- och skolfokus. Dessutom, poängterar hon, har Bokmässan i Göteborg en viktig historia kopplad till bibliotek som hon vill bevara.

– Bokmässan startades av två herrar som ville skapa en mötesplats och något nytt för bibliotekarier. Det ligger i vårt DNA att ta tillvara på detta och

fortsätta utveckla. Och i detta DNA finns också den känsla som författaren Isaac Singer förmedlade när han på Bokmässans allra första invignings-tal 1985 inför tusen bibliotekarier ta-

– En bokmessa är ett kommersiellt arrangemang, men för att göra en bokmessa måste man ha passionen för litteraturen.

lar om för dem vilket viktig jobb de har med att stärka läsandet. Det var Bokmässans första steg mot något stort, och det vill jag bevara.

Frida sneglar på klockan, hon har ett mässledningsmöte inbokat efter lunch och hon vill hinna gå genom några mejl från mässbesökare innan dess, en del av arbetet hon tycker är viktig.

– Innan jag kom hit svarade jag på ett mejl från Ingalill som tyckte vi uttryckte oss klumpigt när vi i inledningen till årets programtidning säger att vi är förbannat stolta över årets program. Men det är väldigt stort det vi gör i år, och jag är förbannat stolt, skrattar hon.

Trots ett digert digitalt program med författarsamtal från såväl New York, Stockholm som Göteborg, och ett stort seminarieprogram via nya Bokmässan Play, är ändå Fridas absoluta förhoppning att det blir en bokmessa i fysisk form nästa år.

– För som jag sade till Ingalill, det vi kommer att sakna i år är alla spontana och oväntade möten mellan författare och läsare, och alla möten inom branschen. Men vi sitter lugnt i båten och hoppas på någorlunda normala förhållande 2021. ■

Gott & blandat

Du vet väl att du kan läsa noll27 på webben? På noll27.se finns senaste numret, alla tidigare nummer och fler artiklar. Här är några utvalda lästips.

LEVANDEGÖR SHERLOCK HOLMES

Mattias Boström har bland annat skrivit en 600 sidor prisbelönt, hyllad och internationellt uppmärksammas biografi över fenomenet Sherlock Holmes. Här går han till botten med varför detektiven attraherar generation efter generation 130 år efter den första berättelsen kom ut. Läs mer på noll27.se ➔

TANTSNUSK, POPULÄRFEMINISM och kvalitetslitteratur

I en artikel i noll27 2015 skrev vi om hur litteraturkritiken ofta uttrycker sig föraktfullt om den litteratur kvinnor läser. Framförallt romantiklitteraturen som tagit sig olika skepnad genom åren. Vi på redaktionen tycker att intervjun med professor Lisbeth Larsson fortfarande är aktuell, även om hon vid ett kort telefonsamtal menar att gränserna mellan högt och lågt inom litteraturen idag är på väg att upplösas.

Läs artikeln på noll27.se ➔

UTBILDNING GAV BEKRÄFTELSE

I somras tog Donia Saleh sin masterexamen i litterär gestaltning på HDK Valand och i mitten av augusti kom hennes debutroman Ya Leila ut på Albert Bonniers förlag.

Läs om hennes väg till debut på noll27.se ➔

OM ATT VARA EN SPÖKSKRIVARE

Spökskrivare kallas den som skriver en bok anonymt. Det kan handla om både biografier och skönlitterära verk, men ingen vet vilka eftersom ingen avslöjar någonting om spökskrivandet, berättar spökskrivaren och författaren Johanna Wistrand. Läs intervjun med henne på noll27.se. ➔

noll27

Vill du ha noll27?

Du kan få noll27 hem i brevlådan eller till din arbetsplats. Beställ en kostnadsfri prenumeration på prenumeration@noll27.se

Nästa nummer

Nästa nummer av noll27 har temat **Biblioteket i förorten** och kommer ut den 14 december 2020.

Jonatan Unge är komiker och har medverkat i flera poddar, radio- och TV-program, bland annat Tankesmedjan i P3, Lilla drevet och TV-serien Kurs i självutplåning. Han utsågs till Årets manliga komiker på Svenska standupgalan 2018. Senast aktuell i bland annat Sveriges radio P4 med humorserien Skärvor av ett äktenskap tillsammans med Sissela Benn.

Mitt bibliotek

Jag har ända sedan jag var liten drömt om att ha ett eget bibliotek. Med bibliotek menar jag ett jättestort alltså hiskeligt stort rum med bokhyllor från golv till tak längs alla väggar. Bokhyllor så höga att det krävs sådana där stegar på räls för att nå böckerna högst upp. Allt är av mörk ek och är det inte av mörk ek så är det av mörkgrönt läder. Allt är väldigt murrigt. Stora läderfätöljer står framför en öppen eldstad.

Är fätöljerna stora och vad är det för storlek på eldstaden frågar ni er säkert nu. Dom är gigantiska! Ser ut som små soffor och eldstaden åhh herregud eldstaden är så stor så det fattar ni knappt. Så sjukt stor! Inget man köper ved till på macken direkt. För det är ett helt träd som ligger och puttrar i den.

Bredvid fätöljerna står en antik och ja ni gissade rätt en gigantisk jordglob. Alldeles i närheten av denna står ett bord och detta bord hmm hur ska jag beskriva detta bord för er så ni förstår? Detta bord är så stort att man hajar till när man ser det. Först blir man chockad. Jesus Kristus vilket enormt bord! Sen börjar man skratta för bordet är så absurt stort att man liksom inte kan annat än garva åt det.

På bordet ligger massor av coola gamla kartor många är väldigt stora men det förstår man inte eftersom dom ligger på bordet och i jämförelse med hur stort det är så ser dom hyfsat små ut. Intill detta bord inte så långt från eldstaden står typ en pulpet. Och uppslagen på pulpeten ligger den största bok man någonsin har sett uppslagen. Det är därifrån all högläsning sker och det är nästan alltid högläsning på gång i mitt bibliotek.

Vid fätöljerna står det en serveringsvagn fylld med karaffer vars innehåll ser

ut att vara olika sorter av brun sprit. Alltså whiskey, konjak och mörk rom. Men det får även plats för trekantiga sandwichar. Vi snackar framförallt gurk- och tonfisksandwichar. Dessutom finns där en kakkburk i kinesiskt porslin full av små fräsiga hallongrottor.

Någonstans i biblioteket sitter det en person och spelar violin. Man hör men man ser alltså aldrig den som spelar vilket är skönt för jag blir lätt provocerad av att se musiker, det känns som om dom pockar på min uppmärksamhet en uppmärksamhet jag inte vill ge dom. Vill man inte ha musik så skriker man bara: håll tyst! Var på fiolspelandet direkt upphör.

I mitt bibliotek har man rökrock på sig med matchade mössor. Mössan har en liten tofs. Tofsen är till för att vara svar på känsla av irritation. Ni vet ju hur det är att man ibland känner att något är fel, man är irriterad, något är inte som det ska men man vet inte varför eller vad detta något är. Då ser man den där tofsen fladdra framför ena ögat på en och man bara ja just det jädra tofsen är det ju! Gud vilken jobbig tofs och så schasar man bort den med ena handen och så känns allt bra igen.

Det finns så klart inga blåa tossor i plast på mitt bibliotek utan istället pryds ens fötter av tofflor i sammet.

Det finns i och för sig fönster i mitt bibliotek men även fast dom är enorma så är dom i färgat glas arrangerade i bilder hämtade från världslitteraturen.

Vi ser hur Don Quijote med sänkt lans anfaller en väderkvarn, Tofslan och Vifslan beundrar sin rubin, Sigurd Fafnesbane bana Fafne, Alice jaga en kanin medan Cheshirekatten tittar på och Katniss spanna sin båge. I bakgrunden på det fönster ser man Peeta. Team Peeta! Så klart man är team Peeta. Folk som är team Gale är inte välkomna i mitt bibliotek. Vilket är mitt biblioteks enda regel. Hursomhelst så släpper dessa fönster inte in så mycket ljus men det kompenseras av många sådana där lampor i grönt glas.

Ja det var väl mitt bibliotek det nej förresten jag glömde det viktigaste! Om man somnar i en av fätöljerna så är det inget att skämmas för och ingen kommer och väcker en och ber en att vara vaken eller gå. Det ses inte som nåt konstigt alls att ta sig en liten tuppulur. Tvärtom.

Men för att avsluta så är mitt bibliotek som vilket bibliotek som helst antar jag förutom att allt är större, snarkningar hörs men det stör ingen och det bjuds på små men fräsiga hallongrottor.

Jonatan Unge, september 2020

PORTO
BETALT

AVSÄNDARE:
Förvaltningen för kulturutveckling
Vänerparken 13
462 35 Vänersborg